

EMA PERME

Moji dragi profesorici, brezmejni motivatoriki

Draga Ana,

dovolila si bom bolj malo stroke in več spominov. Zelo sem bila vesela povabila k pisanju, hkrati pa mi je vzbujalo nekaj treme. Kaj pokloniti dami, ki je izkusila že skoraj vse in mnogo tudi že zapisala? Teh nekaj odstavkov je doživljaj, črtica v prostoru, katerega odsev smo. Bolj kot osebna izpoved je – želim si – topel objem.

Bila si in si še vedno profesorica z veliko začetnico. Dopuščala si svobodo razmišljanja, a s svojimi deli hkrati postavila strukturo slovenske andragogike – to pa še vedno polniš z brezmejno širino in razvijajočim se znanstvenim in praktičnim delom. Tvoje knjige in druga dela, ki so študijska literatura per se, so vedno aktualna – tudi tiste starejšega datuma. Do sebe si neizprosna: ustvarjaš, žlahtnost Tvojega pisanja in delovanja se nadaljuje.

Ko se spominjam svojih šolskih in kasneje študentskih dni, sem na splošno visoko cenila profesorje, ki ste bili dosledni v stroki. Pogosto smo to prepisali v strogost, hkrati pa ste bili spoštljivi in dostojni do mladih, razvijajočih se možganov in mislecev. Če ste na različne načine podžigali razmišljanje, ste bili na top lestvici mojih cenjenih mentorjev, spremljevalcev na poti osebnega in profesionalnega razvoja. Občutljivost v odnosu do študentov, kritičen pristop do vsebine in zagretost za dojetje teorije čez njene robove in omejitve sta bila ključna. Srečanje s Teboj v študentskih letih, ko je za oblikovanje širine pogleda in profesionalne identitete pomembno imeti vzornika/co, je bilo prelomno. Našla sem Te ali pa Ti mene.

Tvoj trud – da bi študentom krepila potrebo po nenehnem razvoju, širjenju pogleda na izobraževanje odraslih, da je le-to enako pomembna stroka kot vsakodnevno socio-kulturno dogajanje, umeščenost našega

profesionalnega početja v kontekst družbenih sprememb in gibanj – je bil brezmejen. Pogled z domačega praga Tebi ni dovolj. Nekoč si z nami študenti, z enega od mnogih strokovnih srečanj, delila izkušnjo z judovskim študentom. Opisala si ga kot »žvečilni gumi«. Spremljal Te je na vsakem koraku in Ti ves čas postavljala množico vprašanj. V šali si nam povedala, da je bil že kar nadležen z vsemi svojimi vprašanji in nisi se ga mogla otresti. Takrat si nam rekla: »Bodite malo židovski, sprašujte, raziskujte ...« Sporočilo je bilo močno, utrditi si želela potrebo in energijo, kako pomembno je imeti svoje stališče, znanje. Danes to lastnost poimenujemo podjetnost,¹ ki je (najbrž) andragogi nimamo dovolj in bi jo morali krepiti na vsakem koraku.

V času mojega študija je bila Tvoja profesionalna pot – v kontekstu mednarodne razsežnosti – najbrž najširša; najvišje je ves čas. Veliko si potovala, se družila s svetovnimi umi andragogike, imela vse mogoče pomembne in vplivne pozicije v mednarodnem prostoru: v Unescu, Združenih narodih in drugje. Kot strokovnjakinja, zavezana povezovanju teorije in prakse, posebej pa znanstvenica, ženska s ponosno osebnostjo, kot brezkompromisna strokovnjakinja si odločna zagovornica nemočnih odraslih v izobraževanju, borka za njihove pravice do učenja in izobraževanja. Kot profesorico smo Te v tistem času zaradi Tvojih številnih potovanj doživeli redkeje, a ko si bila z nami, je bilo zelo intenzivno. Tvoja sporočila so bila pogosto provokativna. Dovolila, pravzaprav si podžgala »upiranje« trditvam in pogledom, ki si nam jih predajala, in spodbujala razpravo ter izmenjavo argumentov. Ta pot je bolj naporna kot tista, ko se »naguliš« nekaj definicij ... Ni bilo lahko, a nujno – če smo želeli zrasti in odrasti v profesionalce v slovenskem izobraževanju odraslih.

S kolegico Sabino Jelenc sva Te izbrali tudi za mentorico in postali Tvoji ponosni diplomantki. Raziskovali sva funkcionalno pismenost zapornikov. Spominjam se, kako si ob zaključnem nagovoru začela približno takole: »Pred nami je diplomsko delo, ki ima še posebej veliko

¹ O izboru besed pa kdaj drugič. ;-)))

vrednost, ker je teklo po dveh tirih: raziskovanje funkcionalne pismenosti kot del andragoškega področja in raziskovanje o zapornikih v slovenskih penalnih ustanovah, kar je domena področja domske vzgoje ...«. Tvoje mentoriranje je bilo bolj vrhunsko kot »detajlistično«, pustila si nama svobodo, nama zaupala, da se bova znašli in sva se. Za podrobnosti je poskrbel Zoran Jelenc, saj veš. Mnogo kasneje sem dojela, da je bila to pot svobode in kot taka nujna za najin razvoj. Z nagovorom ob zaključku zagovora si nalogo označila kot zelo posebno in izjemen dosežek diplomantov. Še bolj kot ocena, ki je bila res najvišja, pa je bil pomemben občutek, ki si ga dala. Na videz neizprosna profesorica, v resnici pa vedno podpornica brez meja. Težko Te je v tej vrlini preseči, tako dobro znaš »potiskati čez rob«, ne da bi se opekli, ampak zrasli. In na koncu dosežke vedno predstaviš tako, da se dotakneš najbolj skritega ponosa in osebnosti.

Najine poti se tesneje srečujejo v različnih obdobjih. Kot mlada andragoginja v praksi sem se zavedala, koliko tega je še, česar se moram naučiti. V praksi smo Te – kot strokovnjakinjo in znanstvenico s preciznim občutkom in znanjem za umestitev izobraževanja odraslih in stroke – zelo potrebovali. Vedno zmoreš na izjemno prepričljiv način, podkrepjen s primeri, poiskati in kozmopolitsko odgovoriti na mnoga vprašanja ter tako zapolniti praznino, ki zareži v vsakdanu prakse, v nenehnem iskanju dovoljšnjih, za politiko prepričljivih in za ljudi potrebnih odgovorov in spoznanj. Ko sem na prelomu tisočletij razvijala program usposabljanja za predavatelje in učitelje za spremljanje študentov v formalnem programu višješolskega izobraževanja v spletni učilnici, si osvetlila njihovo vlogo in ključne naloge. S svojim prispevkom si na povabilo vodstva inštitucije, kjer sem delala kot praktičarka in razvojnica, umestila pomen mentorskega dela in ga postavila v aktualen čas ter prostor z uporabo sodobne učne tehnologije in z učenjem ter izobraževanjem po internetu. Nejasnosti je bilo takrat kar nekaj, tudi v tujini, saj se je področje študija in izobraževanja na daljavo – z rabo sodobne informacijske tehnologije – šele razvijalo. V Sloveniji pa smo bili s svojim delovanjem

pionirji, zato je bilo potrebno poiskati tudi strokovne besede, npr. izbirati med e-mentorjem in e-tutorjem. Obveljal je e-mentor in ne tutor. Ko takole pogledam nazaj, je bila odločitev prava, saj smo želeli tej vlogi, ki smo jo poimenovali e-mentor, dodati tudi dimenzijo podpore za razvoj osebnosti ob rabi novodobne komunikacije.

V letu 2009 je takratno Ministrstvo za šolstvo in šport organizacijo Letnega posveta o izobraževanju odraslih zaupalo Zvezi ljudskih univerz Slovenije (ZLUS). V času gospodarske krize in po bojkotiranju izvajalcev ministrskega posveta leto prej, ki ga je Ministrstvo odpovedalo, smo potrebovali nov veter, novo zasnovo, drugačen pristop do obravnave pomembnih tem urejanja politike izobraževanja odraslih v Sloveniji. Posvet je imel pomenljiv naslov: Izobraževanje odraslih v časih gospodarskih izzivov. V takratnem vodstvu ZLUS smo presodili, da za glavno plenarno govorko potrebujemo vodilno znanstvenico na področju andragogike. To je bil po dolgih letih ministrskih letnih posvetov preboj. Strokovnjaki prakse in razvojni sodelavci smo v tistih kriznih časih potrebovali luč, pregled nad trendi, ne le v izobraževanju odraslih, ampak širšo sliko v aktualnem družbenem in političnem prostoru. Nikoli nisem verjela in še vedno ne verjamem, da bi takrat kdo to delo lahko opravil bolje od Tebe.

Slovenija je bila globoko v krizi. V takih časih si andragogi obetamo, da bo politika slišala vpijoča sporočila raziskav in vizionarjev, ki temeljijo na komparativnih pregledih družbenih gibanj skozi daljša obdobja v zgodovini. Citirala si profesorja Schmidta, ki je v Tvojih študentskih časih pedagogom obljubljal mercedese. Navedla si poglede pesimistov in optimistov, med slednje si se tudi uvrstila. Kako desetletje po prehodu v novo tisočletje smo na razvoj informacijske tehnologije gledali še precej romantično. Postregla si z dejstvi, ki nam jih prinaša robotizacija proizvodnje in na visoko stopnjo nepripravljenosti slovenske družbe nanjo. Danes nam ogledalo nastavljajo ne ravno spodbudni podatki mednarodne raziskave PIAAC, novo nastajajoče oblike dela, robotizacija pa je v proizvodnji ne le posamično, ampak množično dejstvo. Govorila si o družbenem antagonizmu med slojem, ki zna, in slojem, ki ne zna; o

socialnem miru in socialni varnosti; opozorila si na razsežnost krize, ki ni bila le ekonomska, socialna, ampak tudi kriza vrednot, humanizma ... Najbrž smo le nekaj tega uspeli odpraviti, najbolj pomembnega pa (še) ne – gotovo med te zagate sodijo humanizem, vrednote. Tudi takrat si zastavila svoj glas za šibke, ki se slabo znajdejo v današnji informacijski družbi, kaj šele v prihajajoči ... Dejala si, da nikoli ne poveš tistega, kar si že zapisala, ker zaupaš, da bomo to prebrali. In zahvaljujoč sodobni tehnologiji si svoj nastop lahko ogledaš na tejle povezavi: http://video.acs.si/posvet2009/Posvet2009_Ana_Kranjc.html.

Upam si trditi, da je bil to začetek novega obdobja Letnih posvetov, ki jih za izobraževanje odraslih organizira Ministrstvo. Naslednje leto smo imeli predstavnico urejanja politike izobraževanja odraslih na evropski ravni, kjer nastajajo tudi številni dokumenti, ki Slovenijo zavezujejo k izboljševanju nekaterih korakov razvoja področja. Ti nam takrat, ko doma potrebe po izobraževanju odraslih ne zmoremo razumeti, pomagajo pri usmerjanju politike. Nato smo gostili predstavnico Unescovega Inštituta za vseživljenjsko učenje iz Hamburga, ki je dodala pogled »prostora sveta«, osvetlila pomen pismenosti in opozorila na privilegij pismenosti, ki ga ima le del svetovnega prebivalstva.

Najini poti sta se kasneje profesionalno nekajkrat srečali tudi ob umeščanju dela Univerze za tretje življenjsko obdobje v politike izobraževanja odraslih in ob prizadevanjih za računalniško opismenjevanje starejših ob profesionalni podpori.

S spoštovanjem brez meja gledam ves ta čas Tvoje delovanje v vsakdanji praksi in vizionarsko delo, ki ga opravljaš na področju izobraževanja odraslih v družbenih, ekonomskih ter drugih kontekstih, in sicer z veliko mero človeške subtilnosti do ljudi, ki potrebujejo ustrezno strokovno podporo, predvsem pa razvito stroko, ki ve in zna, kako jim približati dostop do znanja, jih spodbuditi k učenju in navdušiti za izobraževanje. Predanost do stalnega preizkušanja tega, da ima znanost svojo vsebino v praksi, se pri Tebi meri v presežkih. V vsakem od študentov in sodelavcev si pustila sledi svojih prizadevanj.

In še tole moram dodati ...

Spominjam se, da si imela več poskusov, da ukineva odnos profesorica - študentka. Sama sem se težko lotila najinega »tikanja«. Mi kar ni šlo ... V zadnjih letih imava več osebnih kot službenih stikov, občasno poklepetava in »zakuhava« kakšno kosilo. Čeprav redko, mi je vse to vedno v neizmerno veselje. Pa vendar so klepeti nenehno vpeti tudi v dogajanje in urejanje izobraževanja odraslih. Dragoceni so, saj odstiraš dimenzije, ki mi pri mojem delu zelo pomagajo. Ko si februarja letos odhajala v Nemčijo, sva si izmenjali klic in nekaj SMS-sporočil, kjer mi nisi pozabila dodati še pomembnih spodbud. Tako skromna si zase in tako močna za druge. Vedno si navdih. Ob vsaki Tvoji novi objavi, knjigi, ustanovitvi inštitucije – ki je vedno podvig pomembnih razsežnosti – mi vzbudiš občutek brezmejne pomembnosti, ker sem Ti lahko čisto malo blizu. Ob vseh znanstvenih in strokovnih podvigih, z mnogimi hudimi življenjskimi preizkušnjami, s katerimi veselje pri Tebi res ne skopari, vedno samo zrasteš. Že kar nadnaravno je, kaj vse zmoreš in greš naprej. Tvoj pogum je občudovanja vreden.

Draga Ana, ob tej lepi in v vseh pogledih okrogli obletnici Ti želim, da je pogled nazaj ponos, današnji dan ena sama sreča, jutri pa spet priložnost za novo učenje! ;-)))

Velik objem, Ema

2017, na odprtju 4.
mednarodnega festivala
znanja in kulture starejših,
Šmarje pri Jelšah.

2002, 8. Andragoška poletna šola v Ajdovščini.

2005, kongres EURAG v Cankarjevem domu v Ljubljani.

2009, A. Krajnc in E.
Perme na letnem posvetu
andragogov Slovenije v
Mariboru.

2014, s predsednicami
slovenskih univerz za
tretje življenjsko obdobje
na slavnostnem obeležju
30. obletnice SUTŽO v
Cankarjevem domu v
Ljubljani.

2013, podelitev priznanja
M. Kožuh, mentorici UTŽO
Ljubljana v Ljubljani.

2013, projekt CINAGE,
evropski film za dejavno
staranje, A. Krajnc, G.
Gonzales, M. Furlan, M.H.
Antunes., A. Valentini.
AidLearn v Lizboni.

2014, slavnostno obeležje 30.
obletnice SUTŽO v Ljubljani,
minister J. Pikalo, predsednik
RS B. Pahor in A. Krajnc.

2014, pred snemanjem
oddaje z novinarko J.
Debeljak.

2014, na posvetu mreže
Slovske univerze za tretje
življenjsko obdobje z O.
Drofenik v Ljubljani.

2015, s predsednicami
slovskih univerz za
tretje življenjsko obdobje v
Velenju.

2017, A. Krajnc in A. Šantej na predstavitvi knjige *Starejši se učimo* v Trubarjevi hiši literature v Ljubljani.

2018, Ljubljana, v knjižnici med sodelavci UTŽO.

2018, 30 let umetnostne zgodovine na Univerzi za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani, A. Smrekar in A. Krajnc v Narodni galeriji v Ljubljani.

2018, G. Dayé, A. Krajnc in D. Snoj na mednarodnem posvetu mreže SUTŽO v Ljubljani.

MINISTRY OF EDUCATION,
SCIENCE AND SPORT

2018, mednarodni posvet SUTŽO Globalno povezovanje za razvoj nove podobe starosti v Ljubljani.

2018, transnacionalno srečanje v projektu RefugeesIN v Atenah.

2018, A. Krajnc in D. Findeisen v knjižnici Univerze za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani.

2018, v Ljubljani med študenti in mentorji ljubljanske UTŽO ob odprtju razstave V življenju vstopaš in izstopaš skozi nešteto vrat.

